

**Добиени мислења и коментари
по Нацрт - програмата за обезбедување достапност
до медиумите на лицата со сетилна попреченост
и ставот на Агенцијата**

Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, согласно Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, има обврска да спроведува активности насочени кон социјална инклузија на лицата со социјална попреченост. Имено, член 26 став 1 пропишува дека регулаторната власт „презема активности за да ги поттикне давателите на аудио или аудиовизуелни медиумски услуги, своите услуги постепено да ги направат достапни за лицата со оштетен слух или вид“. При тоа, како што предвидува член 26 став 3, АВМУ „соработува со невладини организации, здруженија на граѓани, образовните институции и други заинтересирани страни и истите ги објавува на својата веб страница“, а сите преземени активности се составен дел од годишниот извештај за работа за претходната година што го доставува до Собранието на Република Македонија (член 26 став 4).

Во Стратегија за развој на радиодифузната дејност во Република Македонија 2013 – 2017, се преразгледуваат потребите на лицата со сетилна попреченост, односно со оштетен слух и вид, во смисла на тоа како аудиовизуелните програми да се прилагодат така што ќе бидат достапни за нив. Заедно со пресекот на актуелните практики кај Јавниот радиодифузен сервис (кој, согласно член 110 став 1 алинеја 24, има и законска обврска да „планира, развива, прилагодува, создава и емитува програми наменети за лицата со сетилна попреченост, односно со оштетен слух или оштетен вид“) и кај комерцијалните телевизии, Стратегијата предлага истовремено користење на нахсинхронизацијата и титлувањето, а говори и за опциите што ги нуди дигитализацијата (аудио опис).

Свесна дека јазикот на Законот, кога станува збор за комерцијалниот сектор, е необврзувачки, а настојувајќи системски да се зафати со прашањето, Агенцијата предвиде една од активностите на проектот „Зајакнување на административните капацитети на телата задолжени за телекомуникации и медиуми за ефикасно регулирање на новите дигитални и повеќенаменски услуги“, финансиран од страна на Европската комисија според ИПА рамката, да се однесува на изготвување Програма за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост. На активноста работеа две експертки кои продуцираа два документи: „Нацрт - програма за активности и мерки за поттикнување на давателите на аудиовизуелните медиумски услуги да ги направат своите услуги достапни за лицата со оштетен вид или слух и предлози за подобрувања“ од експертката по медиумско право м-р Јелена Сурчулија Милојевиќ, и „Преглед на мерките и праксите во другите европски земји во однос на обезбедување пристап за лица со оштетен вид или слух до аудиовизуелните медиумски услуги“, од вишата експертка за правни и регулаторни прашања за медиумите д-р Снежана Трпевска.

На 3 април 2015 година, обата документи беа претставени на работилница на која беа поканети претставници на здруженијата на лицата со оштетен вид и слух, на релевантните институции и органи, како и на телевизиите. Информација за работилницата, согласно барањето од член 26 став 3 од Законот, е објавена на веб страницата на Агенцијата, и е достапна преку:

http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2196%3A2015-04-06-08-00-48&catid=171%3Anastani&Itemid=504&lang=mk.

Елементи од обата документи беа обединети во *Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост*, за чиј текст се водеше јавна расправа од 30 април до 15 јуни 2015 година. Освен што беше објавена во делот на јавни расправи на веб страницата на Агенцијата (http://www.avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=1823&Itemid=482&lang=mk), Нацрт – програмата, на 30.04.2015 г, беше по електронска пошта доставена до триесетина релевантни чинители, вклучувајќи министерства, институции, органи, координативно тело, здруженија и асоцијации, како и националните телевизиски програмски сервиси. Сите тие, на 03.06.2015 г. беа уште еднаш потсетени за тоа до кога трае јавната расправа и каде можат да го најдат текстот. До крајот на јавната расправа пристигнаа пет мислења и коментари, и тоа: од г. Коце Димов од Националната федерацијата за спорт и рекреација на инвалидите на Македонија – Македонскиот параолимписки комитет, од г-ѓа Ива Михајловска од Канцеларијата на Народниот правобранител, од г-ѓа Марија Башеска Стојановска од Македонската радиотелевизија, од г-ѓа Виолета Совкаровска, исто така од Македонската радиотелевизија и од г. Слободан Беличански.

I. Коментари за Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост од г. Коце Димов од Националната федерацијата за спорт и рекреација на инвалидите на Македонија – Македонскиот параолимписки комитет (арх. бр. 01-3814/1 од 04.06.2015 г.)

Во Коментарите што по електронска пошта ги достави г. Коце Димов од Националната федерација за спорт и рекреација на инвалидите на Македонија – Македонскиот параолимписки комитет, тој најпрвин дава одговор на прашање, кое дополнително му го постави Агенцијата, а кое се однесува на начинот како содржините кои се наоѓаат на веб страниците можат да станат достапни за лицата со оштетен вид, а потоа дава и предлози во врска со Нацрт - програмата. Врз основа на неговото мислење направени се следниве надолнувања во Предлог-програмата:

Надодолнување 1: *Содржините на веб страниците да се прилагодат согласно препораките за достапност на World Wide Web Consortium (W3C).*

Мислење по надолнувањето: Се прифаќа. Како насока е вклучено во *Активност 2* од Предлог – програмата: *Подобрување на комуникацијата на Агенцијата со корисниците со оштетен вид и слух*, каде се однесува на веб страницата на регулаторното тело; и во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги*, каде се однесува на веб страниците на давателите на аудиовизуелни медиумски услуги.

Надодолнување 2: *Се предлага телевизиите да се стимулираат да нахсинхронизираат и програма (особено играна) која потекнува од англиски говорни подрачја и да се користат техничките можности што ги нуди дигиталниот телевизиски сигнал.*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги* меѓу темите што би требало да ги опфати актот е додадена и: „Видови програми: информативни, забавни, образовни, кои ќе се прилагодат за потребите на лицата со сетилна попреченост, меѓу другото и со користење на техничките можности што ги нуди дигиталниот телевизиски сигнал“.

II. Коментари за Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост од г-ѓа Ива Михајловска од Канцеларијата на Народниот правобранител (арх. бр. 01-3813/1 од 04.06.2015 г.)

Во Коментарите (доставени по електронска пошта) од Канцеларијата на Народниот правобранител, се оценува дека Нацрт – програмата е солидна и сеопфатна и се предлага јасно да се посочат и децата со сетилна попреченост како категорија граѓани чии комуникациски потреби, исто така, треба да бидат задоволени.

Надополнување 1: *Документот, експлицитно и јасно да ги опфати децата со сетилна попреченост.*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Во *Активност 1: Истражување и анализа на потребите на лицата со оштетен вид и слух и актуелната ситуација во медиумите во врска со програмите наменети за лицата со попреченост*, меѓу целите на истражувањето е дополнето и следново: „Да се утврди какви се потребите од достапност до детските програми (образовни и забавни) за децата со оштетен слух и вид.“

III. Коментари за Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост од г-ѓа Марија Башеска Стојановска од Македонската радиотелевизија (арх. бр. 01-3949/1 од 11.06.2015 г.)

Во Коментарот (добиеен по електронска пошта), г-ѓа Башеска Стојановска, како личност која долги години е директно вклучена во создавањето на специјализираната емисија „Светот на тишината“, говори за досегашните активности на МРТ за задоволување на информативните потреби на глувите и наглувите лица, и врз основа на претходното искуство дава предлози за тоа што би можеле да направат и комерцијалните телевизии.

Надополнување 1: *Националните телевизиски програмски сервиси да емитуваат вести прилагодени на македонски знаковен јазик*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги*, меѓу темите што би требало да ги опфати актот е додадена и: „Комерцијалните радиодифузери да подготвуваат вести прилагодени на македонски знаковен јазик“.

Надополнување 2: *Националните телевизиски програмски сервиси да емитуваат и други видови информативни програми прилагодени на македонски знаковен јазик, особено за време на изборни кампањи.*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги*, меѓу темите што би требало да ги опфати актот е додадена и: *„Комерцијалните радиодифузери да подготвуваат и други видови информативни програми прилагодени на македонски знаковен јазик, особено за време на изборните кампањи“.*

Надополнување 3: *Давателите на аудиовизуелни медиумски услуги да направат напори кај играната програма истовремено да користат и нахсинхронизација и титлување.*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги*, меѓу темите што би требало да ги опфати актот е додадена и: *„Во играните програми кои се нахсинхронизираат истовремено да се вметнува и титл.“*

IV. Коментари за Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост од г-ѓа Виолета Совкаровска од Македонската радиотелевизија (арх. бр. 01-3954/1 од 11.06.2015 г.)

Во својот Коментар (добиеен по електронска пошта) г-ѓа Совкаровска дава пресек на сопственото искуство при работењето на емисиите „Светот на тишината“ и „Петтиот ангел“ и ги изнесува своите ставови за потребите и третманот на лицата со сетилна попреченост.

Надополнување 1: *Давателите на аудиовизуелни медиумски услуги да направат напори да ангажираат, за соодветна компензација, толкувачи на македонски знаковен јазик.*

Мислење по надополнувањето: Се прифаќа. Ќе се има предвид при изработката на документот планиран во *Активност 4: Развој на корегулациски акт за пристап на лицата со оштетен вид и слух до аудиовизуелните услуги.*

V. Коментари по Нацрт - програмата за обезбедување достапност до медиумите на лицата со сетилна попреченост од г. Слободан Беличански (арх. бр. 01-4012/1 од 15.06.2015 г.)

Во Прологот (добиеен по електронска пошта), г. Слободан Беличански наведува неколку примери за тоа како прашањето за достапност на аудиовизуелните програми за лицата со сетилна попреченост се решава во Хрватската радиотелевизија, во Радиотелевизија Србија и во Радиотелевизија Војводина, од кои некои веќе се

инкорпорирани во предлог програмата (прилагодување на интернет страниците, користење аудио опис и сл.). Другите ќе бидат корисни во текот на реализирањето на програмата, при комуникациите со радиодифузерите за тоа како би можеле да ги прилагодат своите емисии. Тој исто така, дава предлози за воведување подзаконска обврска за јавниот сервис и комерцијалните телевизиски сервиси на државно ниво за телетекст услуга со титлови. Ова, иако не како подзаконска обврска (што е надвор од опфатот на програмата) е предвидено во предлог – програмата како насока да се користат истовремено нахсинхронизација и титл. Предлозите за царински и даночни олеснувања и за што поповолни технички и финансиски услови за радиодифузерите, се исто така, надвор од опфатот на оваа програма.

Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги